

Τις μέρες που ακολούθησαν το δημοψήφισμα ο Τσίπρας άλλαξε εντελώς γραμμή πλεύσης. Πρότεινε ένα γερό πακέτο μεταρρυθμίσεων το οποίο έμοιαζε με αυτό που μόλις πριν από λίγες μέρες είχε απορριφθεί με το δημοψήφισμα. Μια πολιτική μανούβρα για την οποία από τότε μέχρι σήμερα αναρωτιόμαστε αν ήταν προϊόν απόγνωσης ή ευφυΐας. Αδιαφόρησε για τη στήριξη που του είχαν δώσει σχεδόν τα δύο τρίτα των Ελλήνων για επαναδιαπραγμάτευση και ενστερνίστηκε τις απορριφθείσες προτάσεις της Τρόικα. Την Παρασκευή το βράδυ, στις 10 Ιουλίου, έλαβε τη στήριξη της ευρείας πλειοψηφίας του ελληνι-

κού Κοινοβουλίου. Το μόνο καλό που προήλθε από το δημοψήφισμα ήταν ότι για πρώτη φορά ύστερα από καιρό συνεργάστηκαν τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα. Αυτή η ενότητα δεν θα κρατούσε πολύ. Αλλά με αυτό το ομόφωνο πακέτο προσήλθε στις Βρυξέλλες, το επόμενο πρωί, ο Ευκλείδης Τσακαλώτος στο Eurogroup.

Το ίδιο απόγευμα της Παρασκευής που ο Τσίπρας έλαβε ευρεία στήριξη από το ελληνικό Κοινοβούλιο να προχωρήσει στις δραστικές παρεμβάσεις που είχαν ζητήσει οι διεθνείς θεσμοί, στάλθηκε ένα e-mail από το Υπουργείο των Οικονομικών του Βερολίνου προς μια μικρή ομάδα ανώτατων υπαλλήλων στην Ευρωζώνη, μεταξύ των οποίων οι στυλοβάτες μου Χανς Φάιλμπριφ και Τόμας Βίζερ. Αφορούσε ένα σύντομο υπόμνημα με το οποίο η Γερμανία ναρκοθετούσε τη συζήτηση με τη νέα ελληνική κυβέρνηση. Αν οι Έλληνες δεν ήταν διατεθειμένοι να κάνουν πολλές περαιτέρω μεταρρυθμίσεις, τότε θα έπρεπε γρήγορα να γίνουν διαβουλεύσεις για μια προσωρινή έξοδο απ' το ευρώ τουλάχιστον για πέντε χρόνια. Με άλλα λόγια, το Grexit, που μέχρι τότε στα διεθνή πολιτικά όργανα κανείς δεν το είχε θίξει, έπεσε αίφνης στο τραπέζι.

Ήταν σαφές ότι ο Σόιμπλε σοβαρολογούσε. Έβαλε τη θηλιά στον λαιμό των Ελλήνων επειδή στην Ελλάδα η στήριξη για το ευρώ ήταν ακόμα πολύ ισχυρή. Και έκρινε ότι ο πρότερος φόβος για κίνδυνο μετάδοσης της κρίσης σε άλλες αδύναμες χώρες της Ευρωζώνης ήταν πολύ μικρότερος. Επιπλέον, αντέστρεψε τη συλλογιστική: έπρεπε να δείξουμε ότι είμαστε σοβαροί με την Ευρωζώνη και ότι τα χρόνια προβλήματα με την Ελλάδα τα αντιμετωπίσαμε με τη διαρκή αξιοπιστία όσων πράξαμε. Το πρώτο θα ήταν στοίχημα, το δεύτερο ήταν απλούστατα αλήθεια.

Το υπόμνημα περιείχε κι ένα δωράκι. Άπαξ και η Ελλάδα έβγαινε από το ευρώ, το χρέος της (μερικώς) θα μπορούσε να διαγραφεί. Αυτό δεν επιτρεπόταν σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας. Σύμφωνα με τους Γερμανούς νομικούς, οι χώρες της Ευρωζώνης δεν μπορούν να εξαγοράσουν η μία τα χρέη της άλλης. Αλλά εφόσον η Ελλάδα δεν θα ανήκε πλέον στην Ευρωζώνη, αυτό θα μπορούσε να γίνει.

Με το γερμανικό υπόμνημα το πακέτο του Τσίπρα απορρίφθηκε πριν καν συζητηθεί. Σύμφωνα με τους Γερμανούς, ήταν απολύτως ανεπαρκές σε σημαντικούς τομείς όπως η αγορά εργασίας, το συνταξιοδοτικό, ο δημόσιος τομέας, οι τράπεζες. Το e-mail ήταν πέρα για πέρα έκπληξη για όλες τις πρωτεύουσες, και για μένα. Ποτέ δεν κοινοποιήθηκε επίσημα, αλλά δεν διέρρευσε κατά λάθος στον Τύπο. Αυτή θα ήταν η αρχή ενός πολύ έντονου Σαββατοκύριακου, όπου θα φτάναμε πολύ κοντά στη διάλυση της Ευρωζώνης.

Το περίφημο υπόμνημα περιελάμβανε και μια δεύτερη πρόταση, η οποία σόκαρε τους πάντες, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Η Ελλάδα έπρεπε να μεταφέρει περιουσιακά στοιχεία αξίας 50 δισεκατομμυρίων σε ένα ταμείο που θα έδρευε εκτός Ελλάδας, εκτός επιρροής της ελληνικής κυβέρνησης. Οι αποδόσεις αυτού του ταμείου θα αξιοποιούνταν άμεσα για την εξόφληση του ευρωπαϊκού χρέους. Ο ένας το αποκάλεσε ενέχυρο, ο άλλος λεηλασία.

Λάβαμε το υπόμνημα την Παρασκευή το απόγευμα στις 6, συγχρόνως με τους Γιούνκερ, Τουσκ και Ντράγκι. Μια απ' τις πολλές ερωτήσεις που τέθηκαν ήταν εάν ο Σόιμπλε είχε συντάξει αυτό το υπόμνημα ύστερα από διαβούλευση με την καγκελάριο. Ο ίδιος ήταν ξεκάθαρος. «Το εξετάσαμε μαζί λέξη προς λέξη και επίσης ενημερώθηκε και ο αντικαγκελάριος». Αυτό το τελευταίο επιδεχόταν πολλές ερμηνείες. Πράγματι, το υπόμνημα είχε συζητηθεί αρκετές ώρες πριν αποσταλεί. Αλλά ο Ζίγκμαρ Γκάμπριελ δεν υποστήριζε μια πιθανή έξοδο της Ελλάδας, έτσι θα φαινόταν αργότερα.

Την επόμενη μέρα ξεκίνησε το Eurogroup. Διήρκεσε από τις 3 το μεσημέρι ως τα μεσάνυχτα του Σαββάτου. Ανέστειλα τη συνεδρίαση το βράδυ για να μπορέσουμε να επεξεργαστούμε τις λύσεις.

Την Κυριακή, στις 11, άρχισε η συνεδρίαση, και αμέσως μετά ακολούθησε Σύνοδος Κορυφής των ηγετών, η οποία άρχισε στις 4 το απόγευμα και θα διαρκούσε μέχρι τις 8.30 το πρωί της επόμενης μέρας. Στη συνέχεια είχαμε ξανά ένα Eurogroup για να επεξεργαστούμε περαιτέρω τα θέματα και να τα καταγράψουμε. Ήταν η μεγαλύτερη σε διάρκεια συνεδρίαση στις

Βρυξέλλες στην οποία έχω συμμετάσχει στα χρόνια της θητείας μου στο Eurogroup. Πάνω από 32 ώρες σχεδόν συνεχόμενες. Και έπρεπε να τελειώσουμε, οπωσδήποτε, πριν ανοίξουν τα χρηματιστήρια τη Δευτέρα το πρωί.

Σ' ολόκληρη τη συνεδρίαση, από το Σάββατο 11 Ιουλίου ως την Κυριακή το πρωί 12 Ιουλίου, αρνήθηκα σιωπηρά να συζητήσουμε αναλυτικά τις προτάσεις του Σόιμπλε. Βοήθησαν, βέβαια, να αυξηθεί κι άλλο η πίεση. Διάφοροι υπουργοί επέμεναν να τις αναφέρουν, μερικοί ήθελαν την υιοθέτησή τους και ένας μεγάλος αριθμός ζητούσε επανειλημμένα την προετοιμασία ενός Σχεδίου Β. Και επ' αυτού δεν είπα τίποτα. Ο Αλεξάντερ Στουμπ, ο Πίτερ Καζιμίρ, ο Χανς Γεργκ Σέλινγκ, ο Ντούσαν Μράμφορ και πολλοί άλλοι συνάδελφοι είχαν χάσει εντελώς την εμπιστοσύνη τους στην ελληνικήκυβέρνηση. Και ο Μισέλ Σαπέν τόνισε με σκληρό ύφος ότι ήθελε να καταλήξουμε επί του θέματος. Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας, του δημόσιου ταμείου και των τραπεζών είχε χειροτερέψει δραματικά το πρώτο εξάμηνο του χρόνου και κυρίως τις ημέρες του δημοψηφίσματος. Το πακέτο που είχε προταθεί τον Ιούνιο, και το είχαν απορρίψει ο Τσίπρας και ο Βαρουφάκης, σε καμμία περίπτωση δεν αρκούσε πλέον για να επαναφέρει την κατάσταση σε σωστή πορεία. Έπρεπε, λοιπόν, να γίνουν ακόμα βαθύτερες παρεμβάσεις. Επίσης, ορισμένοι υπουργοί προφανώς δεν είχαν εντολή να συζητήσουν στο Eurogroup ένα νέο πακέτο διάσωσης. Ήταν ήδη ξεκάθαρο ότι θα χρειαζόταν μια συνεδρίαση των ηγετών των χωρών της Ευρωζώνης. Αν η Ελλάδα έβγαινε από το ευρώ, αυτό θα έπρεπε να το αποφασίσουν οι ηγέτες των χωρών. Θεώρησα καθήκον μου να διαμορφώσω τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες κάτι τέτοιο θα μπορούσε να αποφευχθεί.

Στη διάρκεια της συνεδρίασης ο Σόιμπλε πρόσθεσε ακόμα μια ιδέα στις ριζοσπαστικές του προτάσεις. Γιατί να μη στείλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όλους τους Ευρωπαίους δημοσίου υπαλλήλους ελληνικής καταγωγής πίσω στην πατρίδα τους για να αναλάβουν τον δημόσιο τομέα; Αποφάσισα να αγνοήσω την πρόταση.